

معرفی کتاب

The Cambridge Handbook of Wisdom

Robert J. Sternberg and Judith Glück

New York: Cambridge University Press, 2019

معرفی «کتاب راهنمای خرد کمبریج» و نقد آن

علی بیات*

چکیده

خرد در متون فلسفی و دینی، قدمتی دیرینه دارد. مطالعات روان‌شناختی خرد از دهه ۱۹۷۰ آغاز شد و طی دو دهه اخیر رشد چشمگیری داشته است. کتاب راهنمای خرد کمبریج را می‌توان نشانه این تحول مهم دانست. این کتاب جامع‌ترین مجموعه از گزارش‌های مربوط به موضوع خرد در سال‌های اخیر است که انتشارات دانشگاه کمبریج در سال ۲۰۱۹ منتشر کرده است. رابرت جی استرنبرگ و جودیت گلاک ویراستاران اصلی کتاب‌اند و این مجموعه را در ۸ بخش، ۳۴ فصل و ۷۹۷ صفحه، تدوین و تنظیم کرده‌اند. گزارش حاضر، معرفی اجمالی این کتاب است که شامل مقدمه، معرفی مؤلفان، ساختار کتاب، توضیح اجمالی بخش‌ها و فصل‌ها به همراه نقد آن است. عناوین بخش‌های کتاب عبارت‌اند از: مبانی خرد، مفاهیم و برداشت‌های خرد، سنجش خرد، تحول خرد، دیدگاه فرهنگی پیرامون خرد، خرد و سایر سازه‌های روان‌شناختی، خرد در عمل و در نهایت، نتیجه‌گیری است.

* دانش‌آموخته کارشناسی ارشد روان‌شناسی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) | Sadra71190@Gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۲، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۰۹

مقدمه

استرنبرگ^۱ معتقد است باوجود افزایش هوشبهر (IQ) و خلاقیت^۲ در جهان امروز، نه‌تنها نتوانسته‌ایم دنیای بهتری خلق کنیم، بلکه با سوءاستفاده از این دو ابزار با رفتارهایی ازجمله خشونت، فقر گسترده، آلودگی، ترور و احساس درماندگی روبه‌رویم. به اعتقاد وی، ما در حال دويدن در مسابقه‌ای هستيم که برندگان آن نه‌تنها تأثیر مثبت، معنادار و پایداری در آینده ما ایجاد نخواهند کرد، بلکه سرانجام آن، سوق پیدا کردن به سمت نابودی است. دراین‌بین، آنچه می‌تواند ما را به مسیر درست مسابقه بازگرداند، مفهومی به نام «خرد^۳» است (استرنبرگ، ۲۰۱۹، ص ۳).

خرد در متون فلسفی و دینی قدمتی دیرینه دارد و تلاش برای دستیابی به آن را می‌توان دست‌کم تا سه قرن قبل از میلاد جستجو کرد (استاودینگر^۴ و گلاک، ۲۰۱۱، ص ۲۱۶). اگرچه بحث درباره خرد دارای سابقه‌ای گسترده در میان فیلسوفان، متکلمان و شاعران است، اما همان‌طور که تاریخ مطالعات روان‌شناسی نشان می‌دهد روان‌شناسان از میان اهداف اصلی روان‌شناسی؛^۱ شناسایی و درمان بیماری‌های روانی؛^۲ رضایت‌بخش‌تر کردن زندگی؛^۳ شناسایی و پرورش استعدادهاى عالی، ترجیح داده‌اند بیشتر بیماران روانی را درمان کنند و در این میان انسان سالم و شناسایی و پرورش استعدادهاى وی، فراموش شده است (سلیگمن و میهلی، ۲۰۰۰، ص ۶)؛ بنابراین، ورود خرد به دنیای روان‌شناسی نسبتاً با تأخیر و به سه دهه اخیر بازمی‌گردد (هالیدی و چندلر، ۱۹۸۶، ص ۷ و ۸؛ بیرن و سیونسون، ۲۰۰۵، ص ۱۲).

بااین‌وجود، در آغاز دهه ۱۹۷۰، تحقیقات تجربی اولیه درباره خرد را بالتز^۵ و اسمیت^۶ (۱۹۹۰) در آلمان با عنوان «پارادایم خرد برلین^۷» و کلیتون^۸ و بیرن^۹ (۱۹۸۰) در ایالات متحده آغاز کردند. طی دهه ۷۰ و ۸۰ قرن بیستم برخی دیگر از روان‌شناسان از جمله استرنبرگ (۱۹۸۵)، هالیدی^{۱۰} و چندلر^{۱۱} (۱۹۸۶) و سووارکا^{۱۲} (۱۹۸۹) در ضمن دورویکرد نظریه‌های ضمنی^{۱۳} شامل درک و برداشت افراد

1. Sternberg, R. J

3. Wisdom

i . Baltes P.B

7. the berlin wisdom paradigm

9. Birren, J. E

11. Chandler, M.J

13. implicit theory

2. creativity

4. Staudinger, U. M

6. Smith, J

8. Clayton, V. P

10. Holliday, S. G

12. Sowarka, D

از خرد و نظریه‌های صریح^۱ خرد (استاودینگر و گلاک، ۲۰۱۱، ص ۲۱۷ و ۲۱۸) تحقیقاتی را پیرامون اینکه؛ خرد چیست؟ و چگونه می‌توان تعریف شود؟ آغاز کردند.

بر این اساس، استرنبرگ در سال ۱۹۹۰ تعاریف و دیدگاه‌های متفاوتی را پیرامون خرد در کتابی با عنوان «خرد: ماهیت، خاستگاه و تحول آن» منتشر کرد. پس از آن، جستجوی مفهوم «خرد» در پایگاه PsycINFO نشان می‌دهد طی ۱۵ سال پس از اولین کتاب نسبتاً جامع پیرامون خرد، تحقیقات به اندازه‌ای رشد داشته است (جدول ۱) که بتوان نخستین کتاب‌راهنما را در این زمینه تنظیم کرد. بدین منظور، استرنبرگ و جردن^۳ در سال ۲۰۰۵ نخستین کتاب‌راهنمای خرد را با عنوان «راهنمای خرد: دیدگاه‌های روان‌شناختی»^۴ تنظیم کردند. این کتاب در ۳۷۷ صفحه و ۵ بخش شامل نظریه‌های خرد در میان فرهنگ‌ها، افراد و در طول زمان؛ تحول و رشد خرد در گستره زندگی؛ خرد و شخصیت؛ خرد و جامعه؛ و در نهایت، فقدان خرد، در ۱۳ فصل تنظیم شده است (استرنبرگ و جوردن، ۲۰۰۵).

جدول ۱: رشد تحقیقات خرد تا سال ۲۰۰۵ بر اساس پایگاه PsycINFO (به نقل از آردلت، ۲۰۰۵، xii)

سال	تعداد آثار منتشر شده
قبل از ۱۹۸۰	۱۲
۱۹۸۰ تا ۱۹۸۴	۱۰
۱۹۸۵ تا ۱۹۸۹	۱۸
۱۹۹۰ تا ۱۹۹۴	۴۰
۱۹۹۵ تا ۱۹۹۹	۷۱
۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵	۱۴۶

در طول دو دهه گذشته، طرح‌های تحقیقاتی و عملیاتی خرد رشد سریعی داشته است (گلاک و همکاران، ۲۰۱۳، ص ۱ و جست^۵ و لی، ۲۰۱۹، ص ۱۲۹). از این رو، استرنبرگ و گلاک ۱۴ سال پس از انتشار آخرین نسخه از کتاب‌راهنمای خرد، دومین ویرایش آن را با عنوان «کتاب‌راهنمای خرد کمبریج»^۷ در سال

1. explicit theory
2. Wisdom: Its Nature, Origins, and Development
3. Jordan, J
4. A Handbook of Wisdom: Psychological Perspectives
5. Jeste, D. V
6. Lee, E. E
7. The Cambridge Handbook of Wisdom

۲۱۰۹ تدوین و تنظیم کردند. این نوشته، با هدف معرفی این اثر، در بردارنده کوتاه‌نوشتی در معرفی نویسندگان، معرفی طرح و ساختار کتاب، مرور اجمالی بخش‌ها و فصل‌های کتاب، بررسی عناوین فصل‌ها و نویسندگان هر فصل و در پایان نیز نقد آن است.

معرفی مؤلفان

رابرت جی استرنبرگ^۱ و جودیت گلاک^۲ ویراستاران اصلی کتاب‌اند و در مجموع ۴۶ نفر در تهیه این اثر همکاری داشته که برخی از آنان، فصل‌ها را به صورت مستقل و برخی دیگر به صورت مشترک تدوین کرده‌اند.

رابرت جی استرنبرگ، روان‌شناس و روان‌سنج برجسته امریکایی است. در حال حاضر به عنوان استاد تحول انسانی در دانشگاه کرنل تدریس می‌کند. پیش از آن، وی استاد روان‌شناسی دانشگاه وایومینگ و استاد و رئیس دانشگاه ایالتی اوکلاهما بوده است. او مدرک کارشناسی خود را در سال ۱۹۷۲ با درجه ممتاز از دانشگاه ییل و مدرک دکتری را در سال ۱۹۷۵ از دانشگاه استنفورد کسب کرد. علاوه بر این، وی دارای ۱۳ دکترای افتخاری از دو دانشگاه امریکای شمالی، یک دانشگاه امریکای جنوبی و آسیا و نه دانشگاه اروپایی است. استرنبرگ در سال ۲۰۰۳ رئیس انجمن روان‌شناسی امریکا^۳ شد و در سال‌های ۱۹۸۵، ۱۹۹۹ و ۲۰۰۳ جوایز متعددی را دریافت کرد. همچنین در مقاله‌ای با عنوان «صد روان‌شناس برجسته قرن بیستم»، استرنبرگ رتبه ۶۰ را کسب کرد (هاگ‌بلوم، ۲۰۰۲، ص ۱۴۷). از مهم‌ترین آثار وی در روان‌شناسی، نظریه سه‌گانه هوش^۴، نظریه مثلثی عشق^۵، سبک‌های شناختی، تحقیقات پیرامون خرد، هوش و خلاقیت و نظریه تعادلی خرد است. به طور کلی، محور اصلی تحقیقات وی در حوزه هوش، خلاقیت و خرد تمرکز دارد (<https://thebestschools.org>). استرنبرگ علاوه بر تدریس، نویسنده‌ای برجسته است. تاکنون بیش از ۱۴۰۰ مقاله و عنوان کتاب نوشته است که از جمله مهم‌ترین کتاب‌های او در زمینه خرد عبارت‌اند از: خرد: ماهیت، خاستگاه و تحول آن (استرنبرگ، ۱۹۹۰)، ترکیب خرد، هوش و خلاقیت (استرنبرگ، ۲۰۰۳)،

1. Sternberg, R. J

2. Glück, J

3. American Psychological Association

4. riarchic theory of intelligence

5. triangular theory of love

کتاب‌راهنمای خرد: دیدگاه‌های روان‌شناختی (استرنبرگ و جردن، ۲۰۰۵) و جدیدترین اثر وی یعنی کتاب‌راهنمای خرد کمبریج که به معرفی آن خواهیم پرداخت.

نویسنده دیگر این کتاب، جودیت گلاک استاد و پژوهشگر گروه روان‌شناسی دانشگاه آلپن آدریا کلاگن فورت است. آلپن آدریا یکی از دانشگاه‌های اتریش و بزرگ‌ترین موسسه پژوهشی و آموزش عالی در استان کرنتن است. حوزه اصلی تحقیقات گلاک روان‌شناسی خرد است. وی به‌طور خاص به تحقیق در حوزه‌های رشد و تحول خرد، سنجش خرد (گلاک، ۲۰۱۷، ۲۰۱۸)، ارتباط خرد و اخلاق و نظریه‌های ضمنی خرد (بلوک و گلاک، ۲۰۰۵) پرداخته است.

طرح کتاب

استرنبرگ در سال ۱۹۹۰ نخستین کتاب تاحدودی جامع را در زمینه خرد با نام «خرد: ماهیت، خاستگاه و تحول آن» منتشر کرد. این کتاب مشتمل بر ۵ بخش و ۱۴ فصل، به تفاوت دیدگاه‌ها در تعریف خرد پرداخته است. همان‌طور که آردلت^۱ (۲۰۰۵، xii) اشاره می‌کند این کتاب در قالب «کتاب‌راهنما» ارائه نشده است چرا که تحقیقات تجربی خرد، در مراحل ابتدایی بود و مطالعات به اندازه کافی نبود تا بتوان آن‌ها را در قالب «کتاب‌راهنما» جمع‌آوری و ترکیب کرد. پس از گذشت ۱۵ سال، تحقیقات پیرامون خرد به اندازه‌ای رشد داشت که نخستین کتاب‌راهنمای خرد را استرنبرگ و جردن در سال ۲۰۰۵ تدوین کنند. با گذشت حدود ۱۴ سال از آخرین نسخه کتاب‌راهنمای خرد در سال ۲۰۰۵ رشد تحقیقات در این زمینه آن‌قدر چشمگیر بود که استرنبرگ و گلاک تصمیم به تدوین نسخه‌ای جدید از این کتاب‌راهنما گرفتند.

این مجموعه در ساختار کتاب‌راهنما (به عبارت دیگر دستنامه) تدوین شده است. کتاب‌راهنما در بردارنده اطلاعات جامع و داده‌های کافی و فراگیر پیرامون مسائل بنیادی یک موضوع است. دستنامه‌ها به‌گونه‌ای سازمان داده می‌شوند که بتوان از آن‌ها به‌عنوان کتاب مرجع استفاده کرد. هدف اصلی کتاب‌راهنما آن است که خواننده بتواند با حداقل مطالعه، نمایی کلی از موضوع مدنظر و اطلاعات بنیادین و کافی به دست آورد (ویکی‌پدیا، ۲۰۱۸). ۲۳ گروه تحقیقاتی، کتاب‌راهنمای خرد کمبریج را در حوزه‌های مختلف از جمله روان‌شناسی، فلسفه، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، اقتصاد و پزشکی در ۸

1. Ardelt, M

2. handbook

بخش و ۳۴ فصل تدوین کرده‌اند و انتشارات دانشگاه کمبریج آن را منتشر کرده است.

این کتاب‌راهنما، بررسی جامعی از ادبیات روان‌شناختی خرد با اظهار نظر متخصصان برجسته این حوزه است. تقریباً کلیه نظریه‌های اصلی خرد و نیز طیف گسترده‌ای را از پژوهش‌ها دربردارد از جمله بنیادهای فلسفی و فرهنگی - اجتماعی خرد، سنجش و آموزش خرد، ارتباط خرد با هوش و شخصیت، ارتباط آن با اخلاق و اصول اخلاقی، عصب‌شناسی خرد، اهمیت آن در تصمیم‌گیری پزشکی و رهبری خردمندان، چگونگی رشد خرد و اطلاعات کاربردی درباره چگونگی القای آن به دیگران. این اثر بر خرد هم به‌عنوان علم پایه و هم علم کاربردی تمرکز دارد؛ بنابراین، برای کسانی که به دنبال درک علمی خردند و برای کسانی که مایل‌اند درک خود را از خرد در سایر قلمروها به‌کارگیرند، مفید است.

ساختار کتاب

این کتاب در ۸ بخش و ۳۴ فصل و ۷۹۷ صفحه تنظیم شده است. در جدول ۲ عناوین بخش‌ها، فصل‌ها و اسامی نویسندگان آمده است.

بخش اول: مبانی خرد

این بخش برای بیان ضرورت و اهمیت خرد در دنیای امروز در ۴ فصل تنظیم شده است. وی معتقد است با وجود افزایش هوشبهر (IQ) و خلاقیت در سرتاسر جهان، بدون داشتن خرد نمی‌توانیم دنیایی بهتر را خلق کنیم. وی خرد را این‌گونه تعریف می‌کند: خرد، به‌کارگیری هوش و خلاقیت و نیز دانش خرد در جهت مصالح عمومی است. پس از آن خرد را بر اساس دو بعد عمومیت حوزه و عمق، به چهار دسته تقسیم می‌کند. در پایان، نقطه مقابل خرد را حماقت^۱ و بی‌خردی^۲ را به معنای فقدان خرد می‌داند و به ۴ نوع بی‌خردی و ۶ نوع حماقت نیز اشاره می‌کند. فصل دوم مبانی فلسفی خرد را بررسی کرده است. سوارت‌وود^۳ و تیریوس^۴ خرد را مؤلفه اصلی زندگی خوب دانسته و مبانی فلسفی آن را بررسی می‌کنند. این دو پژوهشگر، ابتدا به شرح خرد عملی پرداخته و آن را با دو نوع دیگر خرد، یعنی خرد نظری و خرد به‌عنوان تواضع عقلانی^۵ متمایز

1. foolishness

2. non-wisdom

3. Swartwood, J

4. Tiberius, V

5. wisdom as epistemic humility

می‌کنند. سپس، درباره مسئله روش‌شناسی خرد بحث کرده و استدلال می‌کنند که به دلیل آرمانی بودن خرد، علوم تجربی به‌تنهایی نمی‌توانند به شرح آن بپردازند. در بخش بعد، پاسخ کارشناسان گذشته و معاصر به سؤالات مربوط به ماهیت خرد و پرورش آن بررسی می‌شود. آن‌ها، مقاله خود را با بحث درباره چشم‌انداز آتی مطالعه بینارشته‌ای خرد به پایان می‌برند.

فصل سوم «مبانی فرهنگی - اجتماعی خرد» نام دارد. ادmondسون^۱ و ورنر^۲ معتقد است بررسی ابعاد فرهنگی - اجتماعی دیدگاه‌های خرد، مطالعه ویژگی‌های مشترک و بین‌فردی آن‌ها را در گذشته و نیز در روابط اجتماعی امروزه ممکن می‌سازد. علاوه بر این، آن‌ها به بررسی ویژگی‌های متفاوت دیدگاه‌های خرد، به‌ویژه دست‌یابی به تعالی پرداخته و به‌منظور بررسی انواع خرد، مبانی فرهنگی - اجتماعی آن‌ها را مطالعه کردند. نویسندگان در این نوشته، دیدگاه متفاوت خرد را از نظر ریشه‌های عبری و یونانی - رومی جوامع غربی، شکل‌های مدرن استدلال و تأثیر آن‌ها بر اشکال زندگی و سپس شیوه‌های معاصر به‌کارگیری «خرد»، از محیط طبیعی تا محیط کسب‌وکار، بحث کردند. فصل چهارم به «مبانی عصبی - زیستی خرد» پرداخته است. لی و جست در این فصل خرد را یک صفت پیچیده انسانی تعریف می‌کنند که دارای ۶ مؤلفه است. به اعتقاد نویسنده، حدود ۵ مورد از این مؤلفه‌ها به شکل قابل‌توجهی، مشابه توصیفات متون مقدس هندویی (گیتا)^۳ است که قرن‌ها قبل نوشته شده است؛ بنابراین، عدم تغییر سازه خردمندی در طول سده‌ها و در میان مرزهای جغرافیایی، نشانگر این نکته است که خرد دارای مبنای نورویبولوژیکی است و احتمالاً قسمت‌های خاصی از مغز به‌ویژه قشر پیشانی مغز و جسم مخطط کناری در خردمندی دخیل‌اند. پس از آن متون مربوط به تصویربرداری عصبی، ژنتیکی و ارتباطات نوروپاتولوژی هر یکی از شش مؤلفه مذکور و نیز چگونگی تعامل میان نواحی مغز با زیر مؤلفه‌های خردمندی را بررسی کردند. سپس درباره این که آیا خرد با سن افزایش می‌یابد یا خیر؟ و اگر چنین است، چگونه این امر با عصب‌شناسی پیری منطبق است، بحث می‌کنند. در پایان، نویسنده محدودیت‌ها و تلویحات این نظریه را بررسی می‌کند.

1. Edmondson, R
3. Bhagawad Gita

2. Woerner, M, H

بخش دوم: مفاهیم و برداشت‌های پیرامون خرد

این بخش شامل ۸ فصل است. وست‌استریت^۱، بلوک^۲ و گلاک (۲۰۱۹) هدف از فصل ۵ را بررسی برداشت و درک مردم از مفهوم خرد دانسته‌اند. نویسندگان ابتدا به بیان مفروضه‌ها، نقاط قوت و محدودیت‌های سه رویکرد روش‌شناختی متمایز شامل ۱. مطالعات توصیفی^۳؛ ۲. رویکردهای زندگی واقعی^۴؛ و ۳. طرح‌های آزمایشی^۵، برای بررسی درک مردم از خرد پرداخته‌اند. سپس با پاسخ دادن به چهار سؤال، خرد چیست؟ چه کسی خردمند است؟ چه زمانی خرد ابراز می‌شود؟ خرد چگونه تحول می‌یابد؟ محتوای درک مردم از خرد را توصیف کرده‌اند. سرانجام، تفاوت‌های بین فرهنگی و فردی برداشت افراد از خرد تبیین شده است.

فصل ۶ با عنوان «خرد به‌عنوان تعالی خود»^۶ را آلدوین^۷، ایگراشی^۸ و لونسون^۹ نگاشته است. هدف از این فصل تعریف، سنجش، مرور همسسته‌ها و بررسی تحول تعالی خود به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های خرد است. نویسندگان ابتدا تعالی خود را بر اساس بودیسم، یهود، مسیحیت و اسلام تعریف کردند. به اعتقاد آن‌ها این مفهوم را می‌توان الف (یک ویژگی شخصیتی؛ ب) فضیلت و ارزش؛ یا ج) نتیجه فرآیند تحولی تلقی کرد. در گام بعد، با مقایسه ۸ مقیاس، نحوه ارزیابی تعالی خود را نشان می‌دهند. علاوه بر این، برای درک بهتر این مفهوم، همبسته‌های آن از جمله ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، پیامدهای سلامت جسمی و روانی، خصوصیات شخصیتی، هیجان‌ات مثبت و معنویت بررسی شدند. در پایان، تحول و رشد تعالی خود بررسی شد.

فصل ۷ «خرد به‌عنوان یک ویژگی شخصیتی» نام دارد. آردلت و همکاران (۲۰۱۹) پس از بررسی تحول تاریخی خرد، تنوری‌های خرد را در چهار دسته طبقه‌بندی کرده‌اند: ۱. خرد به‌عنوان یک دانش عمومی، از جمله پارادایم خرد برلین و نظریه استدلال خردمندانه گراسمن^{۱۰} (۲۰۱۹)؛ ۲. خرد به‌عنوان یک شخصیت یکپارچه که ترکیبی از ویژگی‌های شخصیتی شناختی، تأملی و عاطفی است و از جمله آن دیدگاه نویسنده است؛ ۳. شخصیت به‌عنوان یک ویژگی شخصیتی

1. Weststrate, N. M

3. descriptor studies

5. experimental designs

7. Aldwin, C

9. Levenson, M

2. Bluck, S

4. real-life approaches

6. self-transcendence

8. Igarashi, H

10. Grossmann, I

غیرشناختی، از جمله اریکسون^۱ (۱۹۶۳)؛ و ۴. خرد به عنوان یک شخصیت فرافردي (متعالی). در پایان نویسنده شواهدی را مبنی بر اینکه خرد یک سنخ شخصیت است، ارائه می‌دهد. فصل ۸ عهده‌دار تبیین «نظریه تعادل خرد»^۲ و «نظریه تکمیلی تعادل خرد»^۳ استرنبرگ است. وی با هدف ایجاد و پذیرش خرد در میان مردم این فصل را با این سؤال که چرا مردم اغلب تمایل دارند تا به جای رهبران و ایده‌های خردمندان، جذب رهبرانی شوند که احمق بوده و ایده‌های احمقانه دارند، آغاز می‌کند. نویسنده، پس از تبیین نظریه تعادل خرد و کاربرد آن در خلق ایده‌ها و اعمال خردمندان، علت اینکه چرا مردم افراد خردمند و ایده‌های خردمندان را طرد می‌کنند، بحث می‌کند (نظریه تکمیلی تعادل، به منظور تبیین عدم پذیرش خرد در میان مردم). در فصل ۹ استاودینگر به تمایز میان خرد شخصی^۴ و عمومی^۵ پرداخته است. به اعتقاد نویسنده خرد شخصی نشانگر بینش به زندگی بر اساس تجارب شخصی است، درحالی‌که خرد عمومی به بینش در زندگی از چشم‌انداز یک ناظر اشاره دارد. وی پس از طرح این سؤال که آیا روان‌شناسی خرد نیازمند تمایز میان خرد شخصی و عمومی است، شواهدی را مبنی بر تمایز میان این دو نوع خرد ارائه می‌دهد. این فصل با اشاره به برخی از تئوری‌ها و مقیاس‌هایی که خرد شخصی و عمومی را اندازه‌گیری می‌کنند، پایان می‌یابد.

اکس^۶ و همکاران (۲۰۱۹) در فصل ۱۰ پس از اشاره به پیشینه تاریخی تئوری استدلال خردمندان و تحقیقات پیرامون آن، به تبیین این رویکرد می‌پردازند. نویسندگان استدلال خردمندان را به کارگیری انواع خاص از استدلال عمل‌گرایانه به منظور کنترل چالش‌های اساسی زندگی اجتماعی، تعریف می‌کنند. پس از آن برای سنجش خرد بر اساس این رویکرد، ابزاری را با عنوان «مقیاس استدلال خردمندان مبتنی بر شرایط»^۷ (SWIS) معرفی می‌کنند. پس از آن، رشد و ترقی استدلال خردمندان و در پایان، برخی از تلویحات نظری و کاربردی رویکرد استدلال خردمندان بحث شده است.

1. Erikson, E. H

3. an augmented balance theory of wisdom

5. General Wisdom

7. situated wise reasoning scale

2. the balance theory of wisdom

4. Personal Wisdom

6. Oakes, H

شوارتز^۱ و شارپ^۲ در فصل ۱۱ به بررسی خرد عملی (فرونسیس)^۳ ارسطو^۴ (۱۹۹۹) و چگونگی تعبیر عقاید مهم وی در چارچوب‌های مفهومی مدرن‌تر پرداختند. باری و شارپ معتقدند که خرد عملی، مفهومی اخلاقی است که افراد را قادر می‌سازد تا در هر شرایطی، کار درست را انجام دهند. از نظر آن‌ها، خرد عملی دارای دو مؤلفه مهارت اخلاقی^۵ و اراده اخلاقی^۶ است و عنوان می‌کنند که اراده بدون مهارت، شرایط را وخیم‌تر می‌کند، در حالی که مهارت بدون اراده، سبب می‌شود که افراد به جای خدمتگزاری به دیگران، از آن‌ها بهره‌کشی کنند؛ بنابراین، خرد عملی نه تنها مهارت استدلال عملی یا هوش عملی، بلکه اراده انجام و پیگیری عالی فعالیت‌ها را نیز در بر می‌گیرد.

در آخرین فصل از این بخش، گراسمن^۷، کونگ^۸ و سانتوز^۹ (۲۰۱۹) به این سؤال می‌پردازند که آیا خرد خرد یک ویژگی درونی پایدار است (دیدگاه ماهیت‌گرا^{۱۰} که در اصطلاح روان‌شناسی از آن به «رگه^{۱۱}» تعبیر می‌شود) یا حالتی^{۱۲} است که تحت شرایط متفاوت از جمله تجربه، آموزش و تمرین (دیدگاه ساختارگرا)^{۱۳} می‌تواند تغییر کند؟ نویسندگان با توجه به دیدگاه‌های متفاوت درباره خرد، آن‌ها را بر اساس این مفروضه نظری بنیادین، طبقه‌بندی کرده‌اند. پس از آن، برای بررسی ثبات یا تغییرپذیری خرد، به مطالعات تجربی در موقعیت‌های روزمره پرداخته‌اند. در پایان، بهترین شیوه برای سنجش مؤلفه‌های ثابت و متغیر خرد پیشنهاد شده است.

جدول ۲: عناوین بخش‌ها و فصل‌های کتاب راهنمای خرد کمبریج (استرنبرگ و گلاک، ۲۰۱۹)

فصل	عنوان	نویسنده	صفحه
	بخش اول: مبانی خرد		
فصل ۱	مسابقه‌ای برای گریختن به سامرا: اهمیت خرد در دنیای حیاتی امروز	استرنبرگ	۳
فصل ۲	مبانی فلسفی خرد	سوارت‌وود و تیرریوس	۱۰
فصل ۳	مبانی اجتماعی-فرهنگی خرد	ادموندسون و رزیر	۴۰
فصل ۴	مبانی عصبی-زیستی خرد	لی و جست	۶۹

1. Barry Schwartz, B
3. Phronesis
5. moral skill
7. Grossmann, I
9. Santos, H
11. trait
33. Constructivism

2. Sharpe, K. E
4. Aristotle
6. moral will
8. Kung, F
10. essentialism
12. state

فصل	عنوان	نویسنده	صفحه
	بخش دوم: مفاهیم و برداشت‌های خرد		
فصل ۵	خرد در نظر توده مردم: برداشت افراد از خرد	وست استریت، بلوک و گلاک	۹۷
فصل ۶	خرد به‌عنوان تعالی خود	آلدوین، ایگراشی و لونسون	۱۲۲
فصل ۷	خرد به‌عنوان یک ویژگی شخصیتی	آردلت، پریچن، ناتر-پریچن	۱۴۴
فصل ۸	چرا مردم اغلب بچه‌های خردمند را بر افراد خردمند ترجیح می‌دهند: نظریه تکمیلی تعادل در ایجاد و پذیرش خرد	استرنبرگ	۱۶۲
فصل ۹	تمایز بین خرد شخصی و عمومی: چقدر پیشرفت داشته‌ایم؟	استاودینگر	۱۸۲
فصل ۱۰	استدلال خردمندان: شواهد متقارب برای روان‌شناسی قضاوت خردمندان	اُکس، برینزا، الناکری و گراسمن	۲۰۲
فصل ۱۱	خرد عملی: کمک ارسطو به روان‌شناسی	شوارتز و شارپ	۲۲۶
فصل ۱۲	خرد به‌عنوان حالت یا ویژگی درونی (رگه)	گراسمن، کوئگ و سانتوز	۲۴۹
	بخش سوم: سنجش خرد		
فصل ۱۳	مقیاس‌های عملکرد محور خرد: مطابق آخرین پیشرفت‌های علمی و رهنمون‌های آینده	کانزمن	۲۷۷
فصل ۱۴	مقیاس‌های خودگزارش دهی خرد: نقاط قوت، محدودیت‌ها و رهنمون‌های آینده	وبستر	۲۹۷
	بخش چهارم: تحول خرد		
فصل ۱۵	تحول خرد در طول بزرگسالی	گلاک	۳۲۳
فصل ۱۶	تعلیم خرد	فراری و کیم	۳۴۷
فصل ۱۷	آموزش خرد	استرنبرگ و هاگن	۳۷۲
	بخش پنجم: دیدگاه‌های فرهنگی پیرامون خرد		
فصل ۱۸	تفاوت‌های فرهنگی در خرد و ادراکات خرد	فراری و الحسینی	۴۰۹
فصل ۱۹	ادراک غیر تخصصی افراد غیر غربی از خرد	یانگ و انتظاری	۴۲۹
	بخش ششم: خرد و سایر سازه‌های روان‌شناختی		
فصل ۲۰	خلاقیت، هوش و خرد	لانچ و کافمن	۴۵۵
فصل ۲۱	تیزهوشی (سرآمدی) و خرد	آمبروس	۴۶۵
فصل ۲۲	سطوح پایین خرد: حماقت	اکزل	۴۸۳
فصل ۲۳	انعکاس خرد: درون‌اندیشی به‌عنوان زمینه‌ساز تحولی و توانمندی هسته‌ای افراد خردمند	وست استریت	۵۰۰
فصل ۲۴	هویت و هدفمندی در زندگی به‌عنوان عنصر اصلی خرد	راتر و بارو	۵۱۹
فصل ۲۵	خرد، اخلاق و اصول اخلاقی	استرنبرگ و گلاک	۵۵۱
فصل ۲۶	خرد و هیجان	کانزمن و گلاک	۵۷۵
فصل ۲۷	خرد و به‌زیستی	آردلت	۶۰۲
فصل ۲۸	ارتباط میان خرد و معنویت: مدل نظری مبسوط همراه با عرفان و تعالی سالمندی	تاکاهاشی	۶۲۶
	بخش هفتم: خرد در عمل		
فصل ۲۹	رهبری خردمندان	مک‌کنا و روئی	۶۴۹
فصل ۳۰	خرد حرفه‌ای: کاربردها و فرآیندهای خرد روان‌درمانی و قضایی	لیویت و گزبوسکی	۶۷۶
فصل ۳۱	خرد در تصمیم‌گیری پزشکی	کالجیان	۶۹۸
فصل ۳۲	خرد در تاریخ و سیاست	اثرچ	۷۲۱
فصل ۳۳	نیاز مبرم به خرد اجتماعی	مکس‌ول	۷۵۴
	بخش هشتم: نتیجه‌گیری		
فصل ۳۴	چرا خرد، این چنین حوزه پژوهشی نامشخصی است و چه کار می‌توان و باید درباره آن انجام داد؟	استرنبرگ و گلاک	۷۸۳

۱۳۳

معرفی «کتاب‌راهنمای خرد کمبریج» و نقد آن

بخش سوم: سنجش خرد

این بخش را در دو فصل ۱۳ و ۱۴ با عنوان «مقیاس‌های عملکردمحور^۱» و «مقیاس‌های خودگزارش‌دهی^۲» به ترتیب کانزمن^۳ و وبستر^۴ به منظور سنجش خرد تدوین کرده‌اند. کانزمن ابتدا در فصل ۱۳ تئوری‌های خرد را به دو دسته تقسیم می‌کند: ۱. سنت‌هایی که خرد را به‌عنوان یک شخصیت کامل مفهوم‌سازی کرده‌اند؛ ۲. سنت‌هایی که بر خرد به‌عنوان یک دانش رشدیافته مبتنی بر تجربه درباره مسائل بنیادین زندگی، تمرکز دارند. بر این اساس، وی به ترتیب به دو نوع ابزارهای خودگزارش‌دهی و عملکردمحور برای اندازه‌گیری خرد پرداخته است. این فصل، با بحث پیرامون دو سؤال: آیا خرد شادکامی می‌آورد؟ و آیا خرد با سن افزایش می‌یابد؟ پایان می‌یابد. در فصل بعد نویسنده به معرفی ۸ مقیاس خودگزارش‌دهی خرد شامل؛ مقیاس تعالی خود^۵ لونسون و همکاران، (۲۰۰۵)، پرسشنامه اقدام و تفکر خردمندانه^۶ (مورایتو افکلایدز، ۲۰۱۲)، مقیاس استدلال خردمندانه^۷ (برزینا و همکاران، ۲۰۱۷)، مقیاس ارزش‌های بنیادین^۸ (جیسون و همکاران، ۲۰۰۱)، مقیاس رشد خرد^۹ (براون و گرین، ۲۰۰۶)، مقیاس کوتاه غربالگری خرد^{۱۰} (گلاک و همکاران، ۲۰۱۳)، مقیاس خرد سن‌دیه‌گو^{۱۱} (توماس و همکاران، ۲۰۱۷)، مقیاس خودسنجی^{۱۲} (وبستر، ۲۰۰۷) و مقیاس سه‌بعدی^{۱۳} (آردلت، ۲۰۰۳) پرداخته و به‌صورت اجمالی نقاط قوت، محدودیت، تعریف و مؤلفه‌های هر مقیاس را بیان کرده است.

بخش چهارم: تحول و رشد خرد

سه فصل این بخش با عنوان «تحول خرد در بزرگسالی»، «تعلیم خرد^{۱۴}» و «آموزش خرد^{۱۵}» را به ترتیب گلاک، فراری^{۱۶} و کیم^{۱۷} و استرنبرگ و هاگن^{۱۸} تدوین کرده‌اند. پاسخ به این سؤالات که خرد چگونه رشد می‌کند؟ و چرا برخی افراد در طول زندگی خردمند می‌شوند، درحالی‌که برای اکثر

1. performance-based measures	2. self-report measures
3. Kunzmann, U	4. Webster, J. D
5. adult self-transcendence scale	6. the wise thinking and acting questionnaire
7. wise reasoning scale	8. foundational value scale
9. wisdom development scale	10. brief wisdom screening scale
11. san diego wisdom scale	12. self-assessed wisdom scale
33. three-dimensional wisdom scale	14. educating for wisdom
55. teaching for wisdom	16. Ferrari, M
17. Kim, J	18. Hagen, E. S

افراد، چنین نمی‌شود؟ و آیا خرد قابل آموزش است؟ هدف اصلی این بخش است. نویسنده در فصل ۱۵ ابتدا شواهد تجربی درباره رابطه خرد و سن تقویمی را بیان می‌کند. یافته‌ها کاملاً متناقض است؛ به اعتقاد گلاک ظاهراً نتایج به چگونگی سنجش خرد در هر مطالعه بستگی دارد. وی در پاسخ به این سؤال که چرا همه افراد از طریق تجربیات زندگی خردمند نمی‌شوند، مدل «تجربه زندگی» را ارائه می‌کند که از چهار منبع تشکیل شده و به اختصار MORE نامیده می‌شود.

فراری و کیم در فصل ۱۶ به بررسی چگونگی آموزش خرد می‌پردازند. این فصل ابتدا، نحوه آموزش را به دو دسته رسمی و غیررسمی تقسیم کرده، سپس به بررسی چگونگی تحول آموزش رسمی خرد از گذشته تا امروز می‌پردازد. پس از آن ضمن مبحث «محتوای آموزشی خرد» عنوان می‌کند باید دانش‌آموزانی تربیت کرد که از نظر فیزیکی، مطمئن؛ از نظر عاطفی، حساس؛ و نسبت به مسائل فراتر از خویش (اجتماعی و محیط فیزیکی) آگاه باشند و در این هنگام، شش رابطه را بیان کرده و چند روش مناسب برای آموزش آن‌ها شرح می‌دهند. در آخرین فصل از این بخش، استرنبرگ و هاگن معتقدند دانش و مهارت‌های شناختی دانشگاهی به‌تنهایی نمی‌تواند در حل مسائل بنیادین زندگی به افراد کمک کند، بلکه قضاوت و حل مسائل واقعی زندگی نیازمند آموزش خرد است. در این راستا، رویکردهای مختلف فلسفی (برای نمونه برنامه پائول^۱)، روان‌شناسی (از جمله مدل خرد برلین) و عمل‌گرایی (مدل برنامه آموزشی ICI زیگا - ارنبرگ^۲) را بررسی کرده و درنهایت، به‌کارگیری رویکردهای خرد را در رشته‌های تخصصی از جمله پزشکی، کسب‌وکار و حقوق بررسی می‌کنند.

بخش پنجم: دیدگاه‌های فرهنگی خرد

دیدگاه‌های فرهنگی خرد دو فصل از این کتاب را به خود اختصاص داده است. فصل ۱۸ با عنوان «تفاوت‌های فرهنگی در خرد و ادراکات خرد» را فراری^۳ و الحسینی^۴ نوشته‌اند. نویسندگان در این فصل پس از تعریف فرهنگ، به مطالعه علمی خرد در فرهنگ‌های مختلف می‌پردازند. به‌طورکلی، هدف از این تحقیق، بررسی ۱. روان‌شناسی بین‌فرهنگی^۵ خرد؛ یعنی مشترکات خرد در میان همه فرهنگ‌ها؛

1. paul, . . rogram

2. Ehrenberg, S

3. Ferrari, M

4. Alhosseini, F

5. cross-cultural psychology

۲. روان‌شناسی فرهنگی^۱ خرد؛ مشترکات خرد در برخی فرهنگ‌ها؛ و در پایان ۳. روان‌شناسی بومی^۲ خرد، یعنی ویژگی‌های منحصر به فرد خرد در نمودهای فرهنگی است. یانگ^۳ و انتظاری^۴ هدف فصل ۱۹ را بررسی ادراک افراد غیر غربی از خرد دانسته‌اند. بدین منظور، این فصل با خلاصه‌ای از مبانی فلسفی - نظری مطالعات تجربی پیرامون برداشت افراد از خرد در روان‌شناسی آغاز می‌شود. سپس، با مرور مطالعات تجربی درباره تصور مردم غیر غربی از خرد شامل؛ آسیای میانه، آسیای شرقی، آسیای جنوبی، جنوب شرق آسیا، خاورمیانه و امریکای جنوبی که در ژورنال‌های انگلیسی‌زبان تا سپتامبر ۲۰۱۷ منتشر شده، ادامه می‌یابد. سرانجام، بحث با عنوان «خرد در خاورمیانه: سنت‌های فارسی» شامل الف) سنت‌های فارسی پیش از اسلام (برای نمونه سنت‌های زرتشتی، مانوی^۵ و مزدکی^۶) و ب) سنت‌های فارسی پس از اسلام همچون خرد استدلالی^۷، خرد اشراقی^۸ و خرد متعالی^۹ ملاصدرا پایان می‌یابد.

بخش ششم: خرد و سایر سازه‌های روان‌شناختی

چنانچه گذشت، یکی از مهم‌ترین حیطه‌های مطالعات تجربی خرد، بررسی رابطه آن با سایر متغیرها است. این بخش در ۹ فصل به همبسته‌های خرد پرداخته است که به صورت مختصر به هر یک اشاره می‌کنیم:

۱. خلاقیت، هوش و خرد؛ فصل ۲۰ با این سؤال که چه چیزی تعیین می‌کند انسان ظرفیت‌های شناختی و خلاقیت خویش را در مسیر خیر یا شر به کارگیرد؟ آغاز می‌شود. لانچ^{۱۰} و کافمن^{۱۱} ابتدا سه سازه فوق را به اختصار تعریف کرده و پس از آن، صرفاً به تئوری‌های ضمنی و مطالعات تجربی مبنی بر چگونه تعامل این سه سازه پرداخته شده و تحقیق تجربی مستقلی انجام نشده است.

۲. تیزهوشی (سرآمدی) و خرد^{۱۲}؛ آمبروس^{۱۳}، در فصل ۲۱ با شرح نظریه «ناهماویختگی

1. cultural psychology

3. Yang, S

5. manichean Perspective

7. rational wisdom

9. transcendental wisdom

11. Kaufman, J, C

13. Ambrose, D

2. indigenous psychology

4. Intezari, A

6. mazdakist tradition

8. illumination wisdom

10. Lynch, S. F

12. giftedness and wisdom

مثبت^۱ «دابروسکی^۲، بیان می‌کند که آموزش منش اخلاقی^۳ به همراه توجه بیشتر به حساسیت و شدت در افراد تیزهوش، به پرورش خرد کمک می‌کند. بر اساس نظریه دابروسکی، افراد نخبه‌ای که بازسازی شخصیتی درونی دشوار را تجربه کرده‌اند در بلندمدت، نسبت به نیازهای دیگران و دنیا حساس‌تر خواهند بود. آمبروس در بخش بعدی، به بررسی برنامه درسی مدرسه راپر ایالات میسیگان می‌پردازد که به پرورش خرد و اخلاق توجهی ویژه دارد و در ادامه آن، به شرح آموزش منش اخلاقی و یادگیری خدمت‌محور به‌عنوان دو روش آموزشی برای پرورش خرد در آموزش تیزهوشان، می‌پردازد.

۳. حماقت؛ اکزل^۴ فصل ۲۲ را به متضاد خرد، یعنی حماقت اختصاص داده است. حماقت چیست؟ در آغاز، این فصل نشان می‌دهد چگونه پژوهشگران مفهوم حماقت را از طریق ارتباط آن با هوش و عقلانیت تعریف و مرزبندی می‌کنند. پس از آن، حماقت با توجه به خرد تبیین می‌گردد. سپس نویسنده بررسی می‌کند وقتی مردم عملی را احمقانه می‌خوانند، چه درک و برداشتی از آن دارند. سرانجام، چگونگی مقابله با آسیب‌پذیری نسبت به حماقت بحث می‌شود.

۴. درون‌اندیشی^۵؛ در فصل ۲۳ با عنوان انعکاس خرد^۶، درون‌اندیشی یا به‌عبارت‌دیگر خودآگاهی، یکی از مؤلفه‌های اصلی افراد خردمند دانسته شده است. وست استریت نویسنده این تحقیق، ابتدا با تعریف درون‌اندیشی آن را از تعدادی مفاهیم مرتبط با ادبیات خرد متمایز کرده و پس از آن، به تعریف این مفهوم از نظر متخصصان و توده مردم پرداخته است. علاوه بر این، روابط تجربی میان خرد و ابعاد درون‌اندیشی بررسی می‌شود. این فصل، با مرور اجمالی تحقیقاتی که نشان می‌دهد افراد می‌توانند با استفاده از شیوه‌های ایجاد خرد، درون‌اندیشی را آموزش ببینند، پایان می‌پذیرد.

۵. هویت^۷ و هدفمندی^۸؛ راتنر^۹ و بارو^{۱۰} در فصل ۲۴ به دنبال پاسخ به این سؤال‌اند که آیا هویت و هدفمندی می‌توانند شخص را خردمند کنند؟ لذا، ابتدا به بررسی فرآیندهای هویت و هدف و پرورش آن‌ها پرداخته و سپس، ارتباط میان این سه مفهوم را بررسی کرده و خلاصه‌ای از

1. positive disintegration
3. character education
5. self-reflection
7. identity
9. Ratner, K

2 Dąbrowkka K
4. Aczel, B
6. the mirror of wisdom
8. purpose
10. Burrow, A. L

مطالعات تجربی این حوزه را ارائه می‌دهند. آن‌ها معتقدند که هویت و هدف، پیش‌شرط‌های مهم خرد، همچون خودشناسی در اوایل زندگی را تحقق بخشیده و با بسیاری از فرآیندهای خرد، همچون ثبات عاطفی، تاب‌آوری، پرهیز از اتخاذ تصمیمات پرخطر و انعطاف‌پذیری مرتبط‌اند. به‌طورکلی، راتیر و بارو نتیجه می‌گیرند که دستیابی به حس هویت و هدف در طول نوجوانی و اوایل بزرگسالی، به کسب خرد می‌انجامد.

۶. خرد، اخلاق و اصول اخلاقی؛ فصل ۲۵ با عنوان «خرد، اخلاق و اصول اخلاقی» ازجمله فصل‌هایی است که ویراستاران کتاب؛ استرنبرگ و گلاک آن را نوشته‌اند. نویسندگان پس از تمایز میان دو اصطلاح «اخلاق^۱» به‌عنوان تمایز میان رفتار درست و نادرست و اصطلاح «اصول اخلاقی^۲» به‌عنوان ایجاد و به‌کارگیری اصول اخلاقی که منجر به رفتار اخلاقی می‌گردد، به سه موضوع اساسی می‌پردازند: ۱. خرد با جنبه‌های عقلانی و شهودی اخلاق چه ارتباطی دارد؟ ۲. افراد خردمند دارای چه ارزش‌های اخلاقی‌اند؟ و ۳. چگونه افراد خردمند در شرایط دشوار می‌توانند اقدام خردمندانه انجام دهند؟

۷. خرد و هیجان؛ کانزمن و گلاک برای پاسخ به سؤالاتی پیرامون نقش هیجان در خرد، ابتدا دو اصطلاح «هیجان^۳» و «شایستگی‌های هیجانی^۴» را تعریف می‌کنند. آن‌ها سپس، رویکردهای روان‌شناختی در تعریف و ارزیابی خرد را ضمن ۱. رویکردهایی که خرد را به‌عنوان یک ویژگی شخصیتی مفهوم‌سازی کرده و برای ارزیابی آن از پرسشنامه‌های خودگزارش‌دهی استفاده می‌کنند؛ و ۲. رویکردهایی که خرد را به‌عنوان نظامی از دانش یا استدلال مفهوم‌سازی کرده و از ابزارهای مبتنی بر عملکرد برای اندازه‌گیری خرد استفاده می‌کنند، مرور کرده و معتقدند در هر دو رویکرد به فرآیندهای هیجانی و شایستگی‌های آن توجه کافی نشده است. بخش سوم از این فصل به تحقیقات تجربی و نظری پیرامون هیجان و شایستگی‌های هیجانی به‌عنوان همبسته‌های خرد مربوط می‌شود.

۸. خرد و بهزیستی^۵؛ آردلت فصل ۲۷ را با این سؤال که آیا افراد خردمند شادکام یا نگران‌اند، آغاز

1. Morality

2. ethics

3. Emotion

4. emotional competence

5. wisdom and well-being

می‌کند. وی ابتدا درباره چگونگی ارتباط به‌زیستی با رشد شخصیت بحث می‌کند. در قدم بعد، توضیح می‌دهد چگونه بینش عمیق حاصل از خرد، این توهم را که «همه‌چیز خوب است»، خنثی کرده و سرانجام از طریق رشد شکیبایی، قدردانی و پذیرش به حسی عمیق‌تر از به‌زیستی منجر می‌شود. پس از آن، یافته‌های تجربی پیرامون رابطه خرد و دو نوع به‌زیستی روان‌شناختی و ذهنی و متغیرهای میانجی و تبدیل‌گر این رابطه را ارائه می‌دهد.

۹. خرد و معنویت^۱؛ تاکاهاشی^۲ در آخرین فصل از همبسته‌های خرد، ابتدا با تأکید بر معانی، تاریخچه و تحقیقات تجربی رویکردهای مختلف روان‌شناختی به خرد و معنویت را ارائه می‌کند. علاوه بر این، وی دو مفهوم مرتبط یعنی عرفان^۳ و تعالی‌سالمندی^۴ که خرد و معنویت را به یکدیگر پیوند می‌دهند، معرفی کرده است. این فصل، با مجموعه‌ای از تحقیقات با به‌کارگیری انواع روش‌های پژوهشی به بررسی رابطه طول عمر و رضایت از زندگی در جزایر آمامی می‌پردازد. تاکاهاشی معتقد است این رویکرد به روشن کردن رابطه خرد و معنویت کمک می‌کند.

بخش هفتم: خرد در عمل

بخش هفتم از این کتاب در ۵ فصل به موضوع خرد در عمل پرداخته است. فصل ۲۹ «رهبری خردمندانانه^۵» نام دارد. مک‌کینا^۶ و رونی^۷ ابتدا به بررسی رابطه بین رهبری کارآمد و خرد پرداخته و دو دلیل برای اهمیت رهبری خردمندانانه ارائه می‌دهند. آن‌ها پس از بحث مختصر درباره علت اینکه افراد تصمیم به رهبری می‌گیرند، تاریخچه تحول نظریه رهبری در جهت رهبری خردمندانانه را شرح می‌دهند. سپس، به بررسی ویژگی‌های رهبر خردمند و چگونگی آموزش رهبری خردمندانانه در مدارس کسب‌وکار می‌پردازند. لویت^۸ و گربوسکی^۹ در فصل ۳۰ با عنوان «خرد حرفه‌ای^{۱۰}» به مطالعه معنا و کاربرد آن در جامعه، به‌ویژه در دو حرفه روان‌درمانی^{۱۱} و قضاوت می‌پردازند. آن‌ها در حوزه روان‌درمانی، تعدادی از روان‌درمانگران را انتخاب و از آنان درباره خرد در روان‌درمانی،

1. spirituality

3. mysticism

5. wise leadership

7. Rooney, D

9. Grabowski, L. M

11. psychotherapeutic

2. Takahashi, M

4. gerotranscendence

6. McKenna, B

8. Levitt, H. M

10. professional wisdom

نظرسنجی کردند. در حوزه قضاوت، نیز این امر را که چگونه می‌توان رویه‌های قضایی را به گونه‌ای سازمان‌دهی کرد که قضاوت بتواند حکم‌های خردمندانه صادر کنند، بررسی کردند.

فصل ۳۱، نوشته کالجیان^۱ به خرد در تصمیمات پزشکی پرداخته است. وی عنوان می‌کند در متون پزشکی، دو تفسیر از خرد وجود دارد: نخست، خرد جزئی از شخصیت پزشک و مجموعه‌ای از فضایی تعریف می‌شود که در تصمیم‌گیری به وی کمک می‌کند. تفسیر دوم، خرد را فضیلت منحصر به فردی تلقی می‌کند که در اتخاذ تصمیم از طریق بیان اهداف مراقبت و پرستاری و سایر مؤلفه‌های تعریف شده، بروز می‌کند. سپس، کالجیان به اخلاق در تصمیم‌گیری پزشکی می‌پردازد و معتقد است، خرد و اخلاق به مصلحت بیمار عمل می‌کنند. وی در آخر، چارچوبی برای خرد عملی در تصمیم‌گیری پزشکی ارائه می‌دهد. اِثْرَج^۲ در فصل ۳۲ با عنوان «خرد در تاریخ و سیاست» به بررسی خرد در سه دوره تاریخی: (۱) عصر محوری^۳؛ (۲) رنسانس^۴؛ و (۳) در آخر عصر دیجیتال^۵ می‌پردازد. سرانجام، اِثْرَج با پنج نتیجه‌گیری درباره گام‌های بعدی، این فصل را تمام می‌کند. آخرین فصل از این بخش را مکس ول^۶ نوشته است. وی، ابتدا تعریفی از خرد اجتماعی ارائه داده و به تفصیل مطالعات انجام گرفته را در این حوزه مرور می‌کند، سپس تفاوت آن را با جامعه‌ای که همه افراد آن خردمندند بیان کرده و ضرورت خرد اجتماعی را شرح می‌دهد. مبحث دیگری که مکس ول بررسی می‌کند، چگونگی دست‌یابی بشریت به خرد اجتماعی است. نویسنده در ادامه، به بررسی سه اشتباه بزرگ عصر روشنگری و پیامدهای آن برای دنیای عملی امروز پرداخته و در بخش آخر، توصیه می‌کند برای خردمندتر شدن بشریت، باید در حوزه علمی تغییری ایجاد کرده و پژوهش مبتنی بر دانش را به پژوهش مبتنی بر خرد تبدیل کنیم.

بخش هشتم: نتیجه‌گیری

بخش پایانی را نیز ویراستاران اصلی این کتاب در یک فصل با عنوان «چرا خرد، حوزه پژوهشی ناشناخته‌ای است و چه می‌توان و باید درباره آن انجام داد؟» نوشته‌اند. استرنبرگ و گلاک معتقدند

e. Kaldjian, L. C

3. axial age

5. digital age

2. Etheredge, L. S

4. renaissance

6. Maxwell, N

که با وجود اهمیت قابل توجه خرد برای آینده جامعه و جهان، توجه چندانی به آن نشده است. از این رو، به دلیل غفلت این موضوع مهم در روان‌شناسی، جامعه و اقداماتی که می‌توان برای آن انجام داد، می‌پردازند و از جمله مباحثی که بدان پرداخته می‌شود عبارت‌اند از: ۱. مسائل مربوط به تعریف خرد؛ ۲. مسائل مربوط به پژوهش خرد؛ ۳. مسائل مربوط به رشته (فراتر رفتن موضوع خرد از حوزه روان‌شناسی به فلسفه)؛ و ۴. مسائل مربوط به جامعه؛ که شامل عدم علاقه افراد بی‌خرد به خرد و دید منفی نسبت به خرد، خرد به‌عنوان ابزاری برای کهنسالان، عدم توانایی آزمون‌های استاندارد در سنجش خرد و ناآگاهی معلمان از چگونگی تدریس خرد است.

نقد

علیرغم موضوعات متعددی که در این کتاب منعکس شده است، خلاء طرح برخی مباحث احساس می‌شود که به آن‌ها اشاره خواهد شد. مناسب بود در ابتدا بخشی با عنوان تاریخچه خرد مطرح شود و فصلی به خرد در ادیان اختصاص یابد تا خاستگاه، جایگاه و موقعیت فعلی این مفهوم در علوم انسانی شناخته شود.

به اعتقاد گلاک و همکاران (۲۰۱۳، ص ۱) مقیاس‌های خرد به دو نوع متفاوت، اما همپوشان^۱ طبقه‌بندی می‌شوند: نوع اول، طبقه‌بندی مقیاس‌ها به خودگزارش‌دهی و عملکردمحور است. دومین نوع، طبقه‌بندی مقیاس‌ها به خرد شخصی و عمومی است. برای نمونه، استاودینگر و گلاک (۲۰۱۱) مقیاس آمیخته خرد عملی^۲ و خرد متعالی^۳ (وینک و هلسون، ۱۹۹۷)، مقیاس از خودفراوری (لونسون و همکاران، ۲۰۰۵) و مقیاس خودسنجی خرد (ویستر، ۲۰۰۷) را از جمله مقیاس‌های خودسنجی می‌دانند که خرد شخصی را می‌سنجند. در مقابل، از میان مقیاس‌های عملکردمحور، مقیاس مبتنی بر پارادایم خرد برلین (۲۰۰۰)، خرد کلی و مقیاس مبتنی بر پارادایم خرد برمن (میکلر و استاودینگر، ۲۰۰۸) خرد شخصی را اندازه‌گیری می‌کنند (ر.ک. استاودینگر و گلاک، ۲۰۱۱، ص ۲۲۲). در حالی که این کتاب خرد را به دو نوع شخصی و عمومی تقسیم کرده است، اما به مقیاس‌هایی که این دو نوع خرد را می‌سنجند، نپرداخته است. از سوی دیگر، برخی از مهم‌ترین ابزارهای سنجش

1. overlapping

2. practical wisdom scale

3. transcendent wisdom ratings

خرد از جمله پرسشنامه خرد نوجوانان^۱ (پری و همکاران، ۲۰۰۲)، مقیاس خردمندی^۲ (اسمیت، مالدون و پاندرز، ۲۰۱۲)، مقیاس خرد عملی^۳ و رتبه‌بندی خرد متعالی^۴ (وینک و هلسون، ۱۹۹۷) و پرسشنامه ارزش‌های عملی برای توانمندی‌ها^۵ (پترسون و سلیگمن، ۲۰۰۴)، بررسی نشده است. علاوه بر این، در فصل دوم که به تئوری‌های خرد مربوط است، از خرد در روان‌شناسی مثبت بحث نشده است، در حالی که روان‌شناسی مثبت خرد را اولین فضیلت جهانی دانسته و دانشی تعریف می‌کند که دستیابی به آن نیازمند تلاش و تحمل سختی است و در خدمت زندگی خوب به کار گرفته می‌شود. این فضیلت مشتمل بر ۵ توانمندی خلاقیت، کنجکاوی، آزاداندیشی، عشق به یادگیری و ژرف‌نگری است که وجه مشترک همه آن‌ها شناخت است (پترسون و سلیگمن، ۲۰۰۴، ص ۳۹).

همچنین، با توجه به اینکه از جمله اهداف روان‌شناسی، شناسایی بیماران و درمان است (سلیگمن و میهای، ۲۰۰۰، ص ۶)، با بررسی تحقیقات صورت گرفته درباره خرد، با مفهوم «خرددرمانی»^۶ مواجه می‌شویم. خرد درمانی برای بیماران مبتلا به اختلالات سازگاری یا اختلال استرس پس از سانحه به‌عنوان روان‌درمانی فردی یا گروهی (لیندن، ۲۰۰۸)، مقابله با تنیدگی‌ها و مشکلات اساسی زندگی (لیبری و لیندن، ۲۰۱۱)، غلبه بر خاطرات آسیب‌زا و مزاحم (لیبری و لیندن، ۲۰۱۳)، زوج‌درمانی (اسکرت، ۲۰۱۶)، کاهش مصرف مواد (پری و همکاران، ۲۰۰۲) و افزایش تاب‌آوری (لیندن، ۲۰۱۴) به کار رفته است. با این وجود در حالی که از «کتاب‌راهنما» انتظار می‌رود به این موضوع پرداخته باشد، هیچ بخش یا فصلی از آن به حوزه درمان اختصاص داده نشده و به موضوع خرددرمانی نپرداخته است.

همان‌طور که گذشت، بخش ششم این کتاب به خرد و ارتباط آن با سایر مفاهیم اختصاص یافته است، این در حالی است که در اکثر فصل‌های این بخش صرفاً تحقیقات نظری و مفهومی که نشان‌دهنده ارتباط خرد با سایر مفاهیم است بررسی شده و به تحقیقات تجربی کمی در این زمینه پرداخته نشده است. علاوه بر این، مناسب بود در این بخش رابطه و مرز خرد با سایر مفاهیم شناختی از جمله عقل، فهم و شناخت بررسی گردد. در پایان، به نظر می‌رسد در این کتاب به

1. adolescent wisdom scale

2. wisdom scale

3. practical wisdom scale

4. transcendent wisdom ratings

5. values in action inventory of strengths

6. wisdom therapy

نوشته‌ها و نظریات روان‌شناسان غربی پرداخته شده و کمتر به تحقیقات روان‌شناسان شرقی پرداخته است.

فهرست منابع

اسعدی، سمانه (۱۳۹۴)، ویژگی‌های افراد خردمند بر پایه نظریه‌های ضمنی خرد: با نگاهی بر تفاوت گروه‌های سنی و جنسیتی. پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت، ۱(۳)، ۵۱ - ۶۶.

ملک محمدی، حسین؛ رحمانی شمس، حسن؛ حشمت، قاسم؛ و فرامرزی زاد، بهروز (۱۳۹۶)، بررسی مفهوم خرد در بزرگسالان با استفاده از صفات شخصیتی. مجله اصول بهداشت روانی، ۱۹(۳)، ۱۷۸-۱۷۲.

نوقابی، رسول؛ دلفان بیرانوند، آرزو؛ و عربلو، زینب (۱۳۹۴)، دیدگاه سالمندان در مورد خرد و مؤلفه‌های آن: روان‌شناسی خرد. مجله روان‌شناسی پیری، ۱(۳)، ۱۶۷-۱۵۷.

نوقابی، رسول و دلفان بیرانوند، آرزو (۱۳۹۵)، نظریه‌های ضمنی خرد در ایران: بررسی پدیدارشناسی. پژوهش‌نامه روان‌شناسی اسلامی، ۲(۳)، ۷۸-۱۰۵.

Ardelt, M. (2005). Foreword. In R. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A Handbook of Wisdom: Psychological Perspectives* (pp. xi-xvii). Cambridge: Cambridge University Press.

Baltes P.B. & Smith, J. (1990). Towards a psychology of wisdom and its ontogenesis. In R.J. Sternberg (Ed.), *Wisdom – Its nature, origins, and development* (pp. 87-120). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Birren, J. & Svensson, C. (2005). Wisdom in History. In R. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A Handbook of Wisdom: Psychological Perspectives* (pp. 3-31). Cambridge: Cambridge University Press.

Bluck S, Gluck J. (2005). From the mind of our people to the wisdom of our people. In *A Handbook of Wisdom: Psychological Perspectives* (pp. 84-109). New York: Cambridge University Press.

Clayton, V.P. & Birren, J. E. (1980). The development of wisdom across the lifespan: a reexamination of an ancient topic. In: Baltes P.B. & Brim, O.G. (eds). *Life-span development and behavior*. New York: Academic, PP. 103-135.

- Glück, j (2018), Measuring Wisdom: Existing Approaches, Continuing Challenges, and New Developments, The Journals of Gerontology: Series B, 73(8),1393–1403.
- Glück, J. & Bluck, S. (2014). The More Life Experience Model: A Theory of the Development of Personal Wisdom. In M. Ferrari & N. M. Weststrate (Eds.), The Scientific Study of Personal Wisdom: From Contemplative Traditions to Neuroscience (pp.264-295). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Glück, J. König, S. Naschenweng, K. Redzanowski, U. Dorner, L. Strasser, I. et al. (2013). How to measure wisdom: Content, reliability, and validity of five measures. *Frontiers in Psychology*, 4, 1–12.
- Monte, E. (2002). The 100 Most Eminent Psychologists of the 20th Century. *Review of General Psychology*, 6 (2), 139–152.
- Holliday, S.G. & Chandler, M.J. (1986). *Wisdom: explorations in adult competence*. Basel: Karger.
- Jeste, D. V. and Lee, E.E. (2019); The Emerging Empirical Science of Wisdom: Definition, Measurement, Neurobiology, Longevity, and Interventions; *Harvard review of psychiatry*; 27(3), 127-140
- Lieberei, B. & Linden M. (2011) Wisdom psychotherapy. In: M. Linden & A. Maercker (Eds), *Embitterment*, 209-218.
- Lieberei, B. & Linden, M. (2013). Overcoming Hurting Memories by Wisdom and Wisdom Psychotherapy. In: M. Linden & K. Rutkowsk (Eds), *Hurting Memories and Beneficial Forgetting*, 165-179.
- Linden, M. (2008). Posttraumatic embitterment disorder and wisdom therapy. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 22, 4–14.
- Linden, M. (2014). Promoting Resilience and Well-being with Wisdom and wisdom therapy. In: G.A. Fava & C. Ruini (Eds), *Increasing psychological well-being in clinical and*

educational settings, *Cross-cultural Advancements in Positive Psychology*, 8, 75-90.

Perry, C.L. Komro, K.A. Jones, R.M. Karen, M. Carolyn, L. W. Leonard, J. (2002). The measurement of wisdom and its relationship to adolescent substance use and problem behaviors, *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 12 (1), 45-63.

Peterson, C. & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Oxford, England: Oxford University Press.

Schmit, D, E. Muldoon, J. Pounders, K. (2012). What is Wisdom? The Development and Validation of a Multidimensional Measure. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 9(2), 39-54.

Seligman, M. E. P. Mihaly, C. (2000). "Positive Psychology: An Introduction", in: *Journal of American Psychologist*, 55 (1), 5-14.

Skerrett, K. (2016). We-ness and the Cultivation of Wisdom in Couple Therapy. *Family Process*, 55(1), 48-61.

Sowarka, D. (1989). Weisheit und weise Personen: Common-Sense-Konzepte älterer Menschen [Wisdom and wise persons: Common-sense concept of older individuals]. *Zeitschrift für Entwicklungspsychologie und Pädagogische Psychologie*, 21(2), 87-109.

Staudinger UM, Gluck J (2011); *Psychological Wisdom Research: Commonalities and Differences in a Growing Field*; *Annual Review of Psychology*; 62, 215-241.

Sternberg RJ, Jordan J (2005). *A handbook of wisdom: psychological perspectives*. Cambridge, New York: University of Cambridge Press.

Sternberg, R. (2019). Race to Samarra: The Critical Importance of Wisdom in the World Today. In R. Sternberg & J. Glück (Eds.), *The Cambridge Handbook of Wisdom* (Cambridge Handbooks in Psychology, pp. 3-9). Cambridge: Cambridge University Press .

- Sternberg, R. J. & Glück, J (2019), The Cambridge Handbook of Wisdom (Cambridge Handbooks in Psychology). Cambridge: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (1990.) Wisdom: Its nature, origins, and development. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2003). Wisdom, Intelligence, and Creativity Synthesized. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sternberg, R.J. (1985). Implicit theories of intelligence, creativity, and wisdom. Journal of Personality and Social Psychology, 49 (3). 607-627.
- Wink, P. Helson, R. (1997). Practical and transcendent wisdom: Their nature and some longitudinal findings. Journal of Adult Development 4 (1), 1-15.

سایت‌ها

Wikipedia contributors. (2018, July 13). Handbook. In Wikipedia, The Free Encyclopedia. Retrieved 22:38, March 21, 2020, from <https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=handbook&oldid=850038607>

<https://thebestschools.org/features/most-influential-psychologists-world/#sternberg>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

پژوهشگاه
علوم انسانی
و مطالعات
فرهنگی

۱۴۶

پژوهش نامه روان‌شناسی اسلامی

بهار و تابستان ۱۳۹۷

۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷

بهار و تابستان ۱۳۹۷